

Qüestions de didàctica: els pilars de l'aprenentatge de la llengua

Bernat Joan i Marí

Parlar de didàctica desvinculant aquesta disciplina del conjunt de ciències de la societat provoca incongruència. No existeix l'alumnat ideal ni existeixen, a les aules, condicions de laboratori que permetin una aplicació de la didàctica de formulació purament teòrica, sense entrebancs ni problemes concrets. Al contrari, els centres educatius –i els àmbits on es produeixen processos d'aprenentatge, dels tipus que siguin– constitueixen microclimes socials on s'entrecruen les diferents problemàtiques que afecten, en major o menor mesura, el conjunt de la nostra societat (o de qualsevol altra).

Aprendre llengua, a la nostra part del món, presenta també tota una sèrie de condicionants específics. Vivim en una nació –els Països Catalans– que té una llengua minoritzada, que viu en una situació sociolingüística anòmala, i que, malgrat tot, ha sobreviscut fins als nostres dies. No es pot aprendre català enlloc dels Països Catalans en les mateixes condicions en què s'aprèn, posem per cas, holandès a Holanda.

Tot plegat ens porta a una qüestió fonamental: amb quins elements cal comptar perquè l'aprenentatge d'una llengua funcioni bé? Al nostre entendre, n'hi ha tres de fonamentals: el coneixement del codi lingüístic, l'existència d'àmbits d'ús on poder actualitzar l'esmentat codi i l'existència d'una actitud favorable per part de l'aprenent a fer-se seu el codi de la llengua.

Quant al codi, els catalans comptem actualment amb una llengua codificada. La tasca realitzada a principis del segle XX i culminada sota la batuta de Pompeu Fabra permeté que el català comptés amb un codi lingüístic modern i adequat, apte per a tots els usos i funcions d'una llengua normalitzada. Recentment, emperò, han sorgit polèmiques relacionades amb la codificació i amb l'estandardització, perquè els entrebancs al normal desenvolupament de l'ús social de la

llengua afecten també el codi, el procés d'estandardització i l'adaptació a les característiques pròpies de la societat de la informació i de les noves tecnologies. S'ha discutit sobre el model de llengua estàndard que cal difondre (un model rigorosament codificat i genuí, o un model més pròxim a alguna variant concreta de la llengua, menys genuí, però més conegut per una part important –si més no quantitativament– de la població catalanoparlant), i àdhuc sobre si hem de tendir a la construcció d'un estàndard

Malgrat tot, hom pot assenyalar que el codi de la llengua catalana gaudeix d'una salut relativament bona

nacional unificat o a la diversificació en tres paraestàndards regionals (d'acord amb la regionalització política imposada per l'«Estat de les autonomies»). Malgrat tot, i fins i tot tenint en compte les deficiències apuntades, hom pot assenyalar que el codi de la llengua catalana gaudeix d'una salut relativament bona, especialment si la comparem amb la dels altres dos pilars fonamentals de l'aprenentatge.

El segon pilar –el dels àmbits d'ús– presenta irregularitats més notables. Existeixen molts àmbits d'ús on la llengua catalana hi és perfectament inseparada. N'hi ha d'altres, en canvi, on el català resulta una llengua rara, poc habitual, estranya... Així, per exemple, el català s'ha anat assentant en un àmbit fonamental com és l'ensenyament. Tanmateix, no està, ni de bon tros, assentat en un altre àmbit, també fonamental, com és el socioeconòmic. I resulta ser poc més o menys una *rara avis* en àmbits –també importantíssims–, com ara l'administració de justícia, els registres de la propietat, etc.

En qualsevol cas, i a causa de la anormalitat sociolingüística que la història ens ha proporcionat, podem afirmar que la llengua catalana no és segura en tots els àmbits, mentre que l'ús de l'espanyol –al sud dels Pirineus– i l'ús del francès, al nord, sí que presenten aquestes característiques de seguretat. Com podem observar, doncs, el català trontolla pel que fa als àmbits d'ús.

El tercer pilar –el de les actituds lingüístiques– funciona fonamentalment en relació amb els altres dos: en la mesura en què els altres dos pilars gaudeixin de bona salut, el tercer també es trobarà en condicions favorables; si els altres dos (o, només que sigui, un dels dos) no es troben en situacions de normalitat, resultarà molt difícil l'afermament d'aquest tercer. Les actituds lingüístiques positives es donen en condicions de normalitat. Quan l'ús social, cultural i oficial d'una llengua és efectiu i no entrebancat, apareixen d'una manera completament natural, no qüestionada. Aleshores tothom té una actitud favorable, en principi, envers l'aprenentatge de la llengua. Si la codificació lingüística resulta problemàtica, o si no hi ha un ús normal de la llengua en tots els àmbits, aleshores es generen actituds lingüístiques desfavorables a l'ús de la llengua (que poden anar, en gradació ascendent, des de prejudicis lleus fins a casos d'autèntica manca d'autoestima, o d'ocultació de la pròpia condició de parlant d'una llengua determinada).

L'ensenyament de la llengua catalana (com ocorre amb l'ensenyament de qualsevol llengua) només podrà ser exitós si, juntament amb el codi amb què ja comptem, som capaços de bastir la normalitat social en el seu ús, en tots els àmbits; i, correlativament, unes actituds lingüístiques favorables entre totes aquelles persones que, tenint el català com a primera llengua, l'aprenen formalment, i també entre aquelles altres que, no sent catalanoparlants, s'acosten a l'aprenentatge de la nostra llengua. ♦